

УДК 37.013+796.011

В.І. Мудрік, м. Київ

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ РОЗУМІННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розглядаються проблеми формування у студентів розуміння діяльності та гуманістичного впливу міжнародних організацій на сферу фізичного виховання.

Ключові слова: *фізичне виховання, гуманістичний вплив, міжнародні організації.*

Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Міжнародний олімпійський комітет (МОК), Міжнародна рада з фізичного виховання і спорту та інші міжнародні організації розробили документи з питань фізичного виховання і спорту, які спрямовані на об'єднання молоді в дусі взаємоповаги, взаєморозуміння, дружби, солідарності, чесної гри без будь-якої дискримінації за расовими, релігійними або політичними мотивами. Аналіз наукової літератури засвідчує, що ще недостатньо вивчаються фахівцями міжнародні документи про захист спортивного руху дітей та молоді від насильства, дискримінації та порушень етики.

Практика свідчить, що в процесі фізичного виховання недостатньо привертається увага до формування в учнівської і студентської молоді розуміння гуманістичної спрямованості фізичного виховання, ідей олімпійського руху.

У зв'язку із зазначеним були поставлені такі *завдання*: проаналізувати документи головних міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, МОК) та визначити зміст елективного компоненту навчально-виховної програми з фізичного виховання щодо формування у студентів розуміння впливу міжнародних організацій на захист спортивного руху від насильства, дискримінації та порушень етики; експериментально дослідити сформованість у студентів розуміння діяльності і впливу головних міжнародних організацій на фізичне виховання і спорт щодо захисту прав людини, захисту спортсменів і спортивного руху від впливу негативних явищ.

На констатувальному етапі вивчалися міжнародні документи з питань захисту дітей та молоді, які займаються спортом, захисту спортивного руху від насильства, дискримінації та порушень етики. Дослідження свідчать, що ООН прийняла декларації з питань основних прав і свобод людини, прав дітей і молоді та інші документи, які мали вплив на свідомість людей у всьому світі. ЮНЕСКО разом із міжнародними спортивними організаціями затвердили низку документів, спрямованих на захист прав людей, які займаються фізичним вихованням і спортом. Основи формування світобачення, правової і правилвідповідної поведінки у студентів треба закладати на основі головних положень декларацій, конвенцій ООН, ЮНЕСКО, Рада Європи та інших міжнародних організацій.

У 1975 р. Рада Європи прийняла Європейську спортивну хартію. У 1992 році зміст Хартії було змінено і доповнено. Одним із завдань Хартії ? захищати й розвивати мораль та етичні основи спорту, людську гідність, безпеку занять спортом, захищати спортсменів від експлуатації, а також від образливої або принизливої практики, включаючи зловживання наркотиками. Спортивною хартією передбачається наступне: “Не допускається ніякої дискримінації за ознаками статі, раси, кольору, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншості, власності, місця народження або за іншими ознакам і дозволяється користуватися спортивними засобами обслуговування або займатися спортом” [5].

Рада Європи співпрацює з ЮНЕСКО і різними міжнародними спортивними організаціями. Кожного року відбуваються зустрічі міністрів з питань фізичного виховання і спорту європейських країн. На цих зустрічах розглядаються різні питання з фізичного виховання і спорту дітей та молоді.

Аналіз документів свідчить, що Рада Європи підтримує ідею збереження благородних олімпійських девізів та ідеалів. Рада Європи здійснює свою діяльність у двох напрямках:

- підтримка масового спорту як засобу покращення якості життя, сприяння інтеграції у суспільстві й зміцнення соціальної згуртованості молоді;
- посилення толерантності за допомогою спорту, захист спортсменів, спортивного руху від негативних впливів і загроз.

Рада Європи цінує внесок спорту до справи зміцнення здоров'я та залучення широких верств населення до здорового способу життя.

Програмами, пов'язаними з питаннями освіти і культури, керує Рада з культурного співробітництва (CDCC), якій допомагають чотири спеціалізованих комітети з проблем шкільної освіти, вищої освіти та наукових досліджень, культури та культурної спадщини. Один із напрямів визначення освітніх проблем – дослідження проблем насильства, рівноправності у школі, навчання демократичному громадянству, демократичним цінностям та навичкам [8].

На Комітет з розвитку спорту (Committee for the Development of Sport) покладені повноваження застосовувати відповідні конвенції, керувати європейською програмою діяльності й готувати конференції міністрів європейських країн, що відповідають за спорт. Комітет з розвитку спорту співпрацює, наприклад, з Європейським комітетом у справах молоді, Комітетом зі зв'язків з мас-медіа, Комітетом з вищої освіти й розвитку, Комітетом культури та ін.

Рада Європи прийняла антидопінгову конвенцію (1989), європейську конвенцію про насильство та хуліганську поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів (1985) [2; 6].

Для застосування в Європі принципів, що були визначені в Європейській спортивній хартії, Комітет з розвитку спорту організовує відрядження до різних країн, проводить семінари, круглі столи щодо правильного застосування таких положень хартії: захист спорту від негативних явищ; запобігання дискримінації у спорті; пропаганда зв'язку спорту і здоров'я; захист позицій, відповідно до яких спорт посідає важливе місце в процесі освіти молоді; обмін інформацією про нові типи спортивних знарядь та тренувальних засобів; дослідження впливу економіки на спорт.

У 1985 р. Рада Європи прийняла Європейську конвенцію про запобігання насильства та хуліганської поведінки з боку глядачів під час проведення спортивних заходів. Конвенція рекомендує: присутність відповідних служб охорони порядку як на стадіоні, так і на підходах до стадіону; окреме розміщення вболівальників-суперників; виводити із стадіонів порушників порядку; заборонити вживання спиртних напоїв; забезпечити гарантію безпеки глядачів шляхом обладнання стадіонів та тимчасових споруд.

Конвенція містить статтю про освіту, яка спрямована на виховання у дітей та молоді толерантності й почуття чесних змагань [6].

У 1989 р. Рада Європи прийняла антидопінгову конвенцію, яка спрямована на наступне: обмеження розповсюдження допінгових препаратів; підтримку освітніх та інформаційних програм; забезпечення ефективності від санкцій, які вживаються до порушників [2; 4; 8].

У 1992 р. Рада Європи затвердила у новій редакції Європейську спортивну хартію, яка була доповнена Кодексом спортивної етики. Головний принцип Кодексу – етичні погляди, що сприяють справедливим змаганням, являються невід’ємною частиною, а не додатковим елементом усієї спортивної політики, діяльності і управління. Кодекс забезпечує нормальну етичну структуру, щоб протистояти тискові сучасного суспільства, що підривають традиційні основи спорту – основи справедливої гри [3].

Справедливі змагання (або справедлива гра) визначено як змагання (гра) в межах правил. Це включає поняття дружби, повагу до інших і проведення гри в межах правил і справедливості. Справедлива гра визначена як мислення, а не тільки спосіб поведінки. Справедливість виключає оману, трюкацтво, допінг, насильство (фізичне й психічне), експлуатацію, нерівні можливості, надмірну комерціалізацію і корупцію [7].

З 1996 р. Комітет з розвитку спорту веде низку заходів, спрямованих на розробку програм щодо навчання і пропаганди толерантності, поваги до інших у спорті, заохочення до чесних змагань, моральних цінностей безпосередньо через спорт.

Комітет з розвитку спорту у своїй діяльності керується принципами Європейської спортивної хартії, яку забезпечує заходами, спрямованими на підтримку таких положень хартії як: захист спорту від негативного впливу (дискримінації, расизму та ін.); розповсюдження інформації позитивного зв’язку між спортом і здоров’ям; антидопінгова пропаганда та ін.

Аналіз міжнародних документів з питань прав людини, захисту дітей та молоді, які займаються спортом, захисту спортивного руху від несприятливого впливу і явищ, дозволив виявити тематику додаткових навчально-виховних програм з фізичного виховання та спорту. У виховному процесі необхідно

сформувати у студентів відповідні світовідчуття. Основи світовідчуття формуються на основі загальнолюдських цінностей, гуманізму, плюралізму (соціального), солідарності, толерантності. Студенти під впливом навчально-виховного процесу мають засвоїти вищезазначені поняття. Основи правосвідомості формуються шляхом розуміння впливу міжнародних декларацій, конвенцій та інших документів на національне законодавство і нормативні положення з питань фізичного виховання і спорту. Існує зв'язок між головними положеннями Декларації ООН про права людини і окремими статтями Конституції України, між головними положеннями ЮНЕСКО, Ради Європи, МОК і національним законодавством з питань освіти, фізичної культури і спорту. Основи виховання правової і правиловідповідної поведінки у студентів можна формувати на основі головних положень конвенцій Ради Європи щодо допінгу, поведінки під час спортивних змагань, Спортивної хартії і положень Кодексу спортивної етики.

Аналіз діяльності і документів дозволив розробити елективний компонент навчально-виховної програми з фізичного виховання і спорту. До названої програми були включені теми бесід з питань формування у студентів розуміння гуманістичної діяльності та впливу міжнародних організацій на сферу фізичного виховання і спорту.

На наступному етапі проводився формувальний експеримент. На початку і в кінці формувального етапу досліджувалася сформованість у студентів розуміння гуманістичного впливу головних міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, Міжнародного олімпійського комітету) на фізичне виховання і спорт щодо захисту прав людини, захисту спортсменів і спортивного руху від впливу негативних явищ. Результати дослідження формувального етапу подані в табл.1. Результати дослідження на початку формувального етапу засвідчують про таке: 61,2% студентів не могли пригадати жодного документа ООН; 80,6% студентів не могли пригадати жодного документа ЮНЕСКО і не знали, чим займається ця організація; 56,2% студентів нічого не знали про Раду Європи; 35,5% студентів були інформовані про правозахисну діяльність Міжнародного олімпійського комітету. Проведені дослідження свідчать про прогалини в сфері фізичного виховання щодо обізнаності школярів і студентів із гуманістичним характером

діяльності міжнародних організацій, які опікуються проблемами фізичного виховання і спорту і неінформованість студентів про державну концепцію щодо адаптації національного законодавства до європейського законодавства [1].

У процесі формувального етапу дослідження зі студентами проводились бесіди, дискусії, ділові ігри та інше, відповідно до розробленої навчально-виховної програми щодо діяльності і впливу зазначених міжнародних організацій на сферу фізичного виховання і спорту. Результати дослідження свідчать про таке: 94,1% студентів назвали головні документи ООН; 93,9% студентів пригадали головні документи ЮНЕСКО і знали про діяльність цієї організації; 71,7% студентів назвали головні напрями діяльності МОК щодо захисту спортивного руху від негативних впливів.

Таблиця 1

Показники сформованості у студентів розуміння гуманістичного впливу головних міжнародних організацій на фізичне виховання і спорт

Питання (№)	Оцінка сформованості розуміння	Етапи дослідження	
		констатувальний	формувальний
1. (про ООН)	сформовано	38,8	94,1
	не сформовано	61,2	5,9
2. (про ЮНЕСКО)	сформовано	19,4	93,9
	не сформовано	80,6	6,1
3. (про Раду Європи)	сформовано	43,8	96,9
	не сформовано	56,2	3,1
4. (про МОК)	сформовано	64,5	71,7
	не сформовано	35,5	28,3

Під час проведення бесід з'ясувалася зацікавленість студентів, які навчаються в групах спортивної підготовки, в отриманні додаткових знань про діяльність і гуманістичний вплив головних міжнародних організацій на сферу фізичного виховання і спорту. Результати експерименту засвідчують сформованість у більшості студентів розуміння щодо значення і гуманістичного впливу головних міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, Міжнародного олімпійського комітету) на фізичне виховання і спорт щодо захисту прав людини, захисту спортсменів і спортивного руху від впливу негативних явищ.

Висновки:

1. Основи виховання світобачення, правової і правиловідповідної поведінки у студентів можна формувати на основі навчально-виховного впливу головних положень декларацій, конвенцій ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи та інших міжнародних організацій.

2. До навчально-виховних програм з фізичного виховання і спорту необхідно внести тлумачення таких понять як світобачення, правосвідомість, гуманізм, плюралізм, солідарність, толерантність.

Перспективними є питання формування різних сторін світобачення у дітей та молоді під час вивчення різних міжнародних документів.

Література:

1. Концепція Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України 21 листопада 2002 р. № 228-IV. – Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. – №3.
2. Anti-Doping Convention. (ETS № 135) (1989), ISBN 92-871-1782-9.
3. Code of Sports Ethics. (Recommendation № R (92) 14).
4. Dying to win – Doping in sport and the development anti-doping policy. (1999), ISBN 92-871-3589-4.
5. European Cultural Convention. (ETS № 18) (1982), ISBN 92-871-0074-8.
6. European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports vents and in particular at Football Matches. (ETS № 1230) (1987), ISBN 92-871-0796-3.
7. European Sport Charter. (Recommendation № R (92) 13).
8. Violence at school: awareness-raising, prevention, penalties. (2000), ISBN 92-871-4194-0.

At the article describe the problems of formation realize of student the active and humanitarian influence international organization to sphere of physical education.

Key words: *physical education, humanistic influence, international organization.*

В статье рассматриваются проблемы формирования у студентов понимания деятельности и гуманистического влияния международных организаций на сферу физического воспитания

Ключевые слова: *физическое воспитание, гуманистическое влияние, международные организации.*